

sius turistų srautus pagrindinėje ašyje Vilnius – Kaunas – Klaipėda bei naujai iškilusius turizmo traukos centrus šalies regionuose.

Projekto partneriai – Lietuvos nacionalinis, Maironio lietuvių literatūros, Trakų istorijos, Lietuvos teatro, muzikos ir kino, Lietuvos jūrų, Lietuvos liaudies buities, Alytaus kraštotyros, Biržų krašto muziejus „Sėla“, Birštono, Druskininkų ir Kauno miestų, Molėtų krašto, Panevėžio kraštotyros, Znavnykų krašto bei K. ir M. Petrauskų lietuvių muzikos muziejai.

Mokymai padės įgyvendinti nacionalines programas ir ES finansuojamus projektus

Projektas papildo ir partnerių ES finansuojamus projektus. Biržų krašto muziejus „Sėla“ įgyvendina projektą „Biržų pilies komplekso pilies sutvarkymo, arsenalo ir kitų pastatų atstatymas ir pritaikymas turizmo ir kitiems viešiesiems poreikiams“. Trakų istorijos muziejus dalyvauja projektuose „Medininkų pilies pritaikymas turizmo reikmėms“ ir „Trakų pusiasalio pilies pritaikymas turizmo reikmėms“. Lietuvos jūrų muziejaus projektas „Jūros teikiamų pramogų, poilsio, sveikatingumo, paslaugų ir pažinimo parkas Kopgalyje“ taip pat yra įtrauktas į Valstybės planuojamų turizmo projektų, siūlomų finansuoti iš 2007–2013 metų Europos Sąjungos paramos lėšų pagal priemonę „Ekologinio (pažintinio) turizmo, aktyvaus poilsio ir sveikatos gerinimo infrastruktūros kūrimas ir plėtra“, sąrašą. Išvardinti projektai yra skirti turimų muziejų vertybių adaptavimui turizmo tikslams, t. y. papildomo lankytojų srauto pritraukimui bei papildomų paslaugų sukūrimui, todėl muziejams projekte suplanuoti mokymai suteiks papildomą pridėtinę vertę efektyviai išnaudojant infrastruktūrai ir materialiniams ištekliams skirtą paramą.

Visų šių muziejų atstovai įgyvendinant projektą turės galimybę įgyti specialią kompetenciją, palengvinsiančių informacinių technologijų perėmimą ir taikymą muziejų vertybių apskaitos, saugojimo veiklos procesuose, sustiprinsiančių rinkotyro ir rinkodaros, edukacines-kultūrinės programas. Taip pat bus tobulinamos bazinės bendrosios kompetencijos, be kurių muziejininkams sunku dirbti ir keisti muziejų veiklą į artimesnę žinių visuomenei. Planuojama, kad iš viso įgyti naujų darbui reikalingų kompetencijų pagal jiems suformuotą individualų planą galės 310 Lietuvos muziejų darbuotojų.

Įgyvendinamas tęstinis projektas atneš naudos ne tik daugiau negu 300 darbuotojų, bet ir padės efektyviau įgyvendinti nacionalinės reikšmės programas: Lietuvos muziejų modernizavimo programą, LR regionų plėtros programą, Etninės kultūros plėtros valstybinę programą, Nacionalinę turizmo plėtros programą.

Darbuotojų įgytos žinios bei įgūdžiai bus aktualūs bei naudojami tiesioginiame jų darbe, tad keliant kiekvieno darbuotojo darbo kokybę atskirai, gerinama ir projekte dalyvaujančio muziejaus veikla, o tuo pačiu didinamas jo pozityvus, sąmoningas poveikis visuomenei, gerinantis individų ir bendruomenių gyvenimo kokybę. Būtent tokio rezultato ir siekia projekte dalyvaujantys Lietuvos muziejai. ■

Parengė Rita Mikailienė

Baltijos muzeologijos mokyklos pamokos Kėdainiuose

Dr. Rūta PILECKAITĖ

Liepos 12–18 dienomis Kėdainiuose vyko 6-oji Baltijos muzeologijos vasaros mokykla, kurioje savo gebėjimus ugdė ir kvalifikaciją kėlė 37 Lietuvos, Latvijos ir Estijos muziejų specialistai.

Baltijos muzeologijos mokyklos dalyviai Kėdainiuose.

COURSES OF BALTIC MUSEOLOGY SCHOOL IN KĖDAINIAI

Dr. Rūta PILECKAITĖ

The 6th international Baltic Museology Summer School held in Kėdainiai on 12–18 July 2009. brought together for qualification improvement 37 Lithuanian, Latvian and Estonian museum specialists. The aim of the school is to develop the museological thought by linking theory and practise to make the Baltic museums more professional, contemporary and accessible to the society. Each year, the school organizes courses in a different Baltic country. In 2004–2007 it was held in Latvia, in 2008 in Estonia.

This year, the Baltic Museology School under the title “The Managing Change in the Museum” was first organized in Lithuania. The courses were delivered by the guest from Great Britain, Director of the National Museums Liverpool Dr David Fleming and the Director of Tukums Museum, lecturer in the Latvian Academy of Culture Agrita Ozola. The summer school was held in the Multi-cultural centre of Kėdainiai Regional Museum and Janina Monkutė-Marks Museum-Gallery. The participants of the school also visited the modern National Museum of Lithuania, the recently opened National Gallery of Art and the Palace of the Grand Dukes of Lithuania in Vilnius, the Lithuanian Museum of Ethnocosmology in Molėtai which was reconstructed with the support of the EU funds.

Darbo grupėse akimirka. Iš kairės: Raimonda Norkutė (ČDM), Lina Paukštienė (LDM), Mariann Raisma (Estijos istorijos muziejus), Vaiva Lankelienė (LJM), Viktoras Liutkus (VDA muziejus).

Šios mokyklos tikslas – skatinti muziejinės minties sklaidą, derinant teorijos ir praktikos aspektus, siekiant Baltijos šalių muziejų profesionalėjimo, modernėjimo ir atvirumo visuomenei. Baltijos muzeologijos mokykla yra Lietuvos, Latvijos ir Estijos kultūros ministerijų ilgalaikio bendradarbiavimo projektas, kurio idėją remia Tarptautinės muziejų tarybos ICOM Europos regioninis skyrius.

Mokykla kasmet organizuojama vis kitoje valstybėje. Pirmuosius ketverius metus ją rengė latviai, pernai – estai, šiemet mokyklą pirmą kartą priėmė Lietuva. Baltijos muzeologijos mokykloje nagrinėtos temos: „Muziejai ir jų vaidmuo šiuolaikinėje visuomenėje“ (2004), „Muziejus-paroda-lankytojai“ (2005), „Paveldas muziejuose“ (2006), „Muziejų vadybos muzeologiniai aspektai“ (2007), „Socialinis muziejaus vaidmuo: šventovė ar forumas?“ (2008). Šiemet ji buvo skirta pokyčių vadybai muziejuose.

Kėdainių krašto muziejaus Daugiakultūriame centre vykusius užsiėmimus vedė Liverpulio nacionalinio muziejaus direktorius, ICOM muziejų vadybos tarptautinio komiteto prezidentas, buvęs Didžiosios Britanijos muziejų asociacijos prezidentas dr. Davidas Flemingas (David Fleming). 1997-aisiais jis apdovanotas Anglijos karalienės Elžbietos II už nuopelnus muziejinkystei, 2002 metais buvo nominuotas vienu įtakingiausių britų muziejinku. D. Flemingas yra ne tik savo šalies, bet ir Olandijos, Norvegijos, Egipto vyriausybių patarėjas muziejų vystymo klausimais, vadovavęs muziejų vadybos mokymams daugiau nei 20 šalių.

Savo publikacijose ir pranešimuose jis daugiausia dėmesio skiria socialiniams muziejaus vaidmens aspektams. Neatsitiktinai D. Flemingui talkinti buvo pakviesta Tukumo (Tukums, Latvija) muziejaus direktorė Agrita Ozola, kurios vadovaujamas muziejus yra įgyvendinęs socialinį edukacinį projektą su vietos bendruomenei priklausanciais neįgaliaisiais ir vadinamos socialinės rizikos asmenimis – alkoholikaais, narkomanais, vaikais iš asocialių šeimų.

Dalydamasi patirtimi apie projektą A. Ozola pažymėjo, kad muziejui, o ypač provincijos, nebuvo lengva ryžtis tokiam žingsniui – muziejuje juk saugomos vertybės, egzistavo ir pavojaus darbuotojams tikimybė. Tačiau sulaukus vietos bendruomenės palaikymo, imtis šio projekto muziejui atrodė prasminga. Padėti greta gyvenantiems, visuomenės užribyje atsidūrusiems žmonėms – taip muziejus suprato socialinę projekto misiją. Pasak direktorės, pasitaikė tik keli incidentai, kai vienas dalyvis į užsiėmimą atėjo neblaivus, o sykių dingo užsiėmimams skirtos priemonės, bet jau vien tai, kad dalyviai susirinkdavo nevēluodami, o po keleto mėnesių pradėjo šypsotis, liudijo, jog muziejaus įdėtos pastangos nebuvo bevaisės.

BMM 2009 m. lektoriai Liverpulio nacionalinio muziejaus (D.Britanija) direktorius dr. David Fleming ir Tukums muziejaus (Latvija) direktorė Agrita Ozola.

A. Ozolos teigimu, projektas ne tik pagerino muziejaus santykius su vietos bendruomene, bet ir suteikė neįkainojamos profesinės patirties bei naujų įgūdžių darbuotojams. Direktorė pažymėjo, kad dabar dažnai deklaruojamas socialiai jautrių grupių integravimas į visuomenę realybėje dažnai būna daug sudėtingesnis, kantrybės ir psichologinių įgūdžių reikalaujantis procesas. Muziejinkams imtis tokio pobūdžio iniciatyvų dėl žinių stokos nėra paprasta, tačiau jei kolektyvą pavyksta mobilizuoti, suformuluojant jam aiškų tikslą, įmanoma nuveikti neįmanomus dalykus. Direktorė ne sykių pabrėžė, kad šio projekto įgyvendinimas nebūtų galimas be bendruomenės pagalbos.

Tokie kaip Tukumo muziejaus pavyzdžiai įprastesni gilesnes bendruomeniškumo tradicijas turinčioms Vakarų šalims, kurių muziejai skatinami dirbti su imigrantais, įvairiomis socialinėmis grupėmis ir mažumomis, siekiant jas integruoti į visuomenę. Mūsų regione panaši praktika dar nauja. Todėl Latvijos muziejaus patirtis vertintina kaip išties įdomus eksperimentas, bandymas kelią į muziejų nutiesti net tam lankytoji, kuris potencialiame lankytojų sąrašė nekada nebuvo. Kita vertus, tai puikus muziejaus bendradarbiavimas su bendruomene pavyzdys, kai sprendžiamos labai konkrečios vietos problemos, su kuriomis susiduriama, kartu įrodantis, kad muziejai finansavimą veiklai gali gauti ne tik iš kultūros, bet ir socialinės paramos fondų.

Tukumo muziejaus atvejis galėtų tapti atspirties tašku, mąstant apie kintantį muziejų vaidmenį postsovietinėse šalyse. Problemų, su kuriomis susiduria mūsų posttotalitarinė visuomenė, tikrai daug ir muziejai neturėtų likti jų sprendimo nuošalėje, bet siūlyti būdus, kaip padėti visuomenei tas problemas spręsti.

Čia pravartu būtų prisiminti pavyzdį iš kitos kultūros srities – Lietuvos bibliotekose vykdomą projektą „Bibliotekos pažangai“, kuris suteikia galimybę gyventojams išmokti naudotis internetu ir juo nemokamai naudotis bibliotekose, kas ypač aktualu mažesnių miestelių ir kaimo gyventojams, arba neseniai organizuotą šio projekto akciją – viešą konsultaciją darbo ieškantiems žmonėms.

Nuostata, kad be įprastos veiklos – parodų, mokslinių tyrimų, leidybos, muziejai gali imtis kitokių funkcijų, seminaro dalyviams nuolat pabrėžė ir Davidas Flemingas. Jo nuomone, muziejų elitizmas, uždaramas, manymas, kad jie atlieka kažkokią ypatingą,

tik siauram išmanančiųjų ratui suprantamą funkciją, yra ydingas. Muziejaus išlaikymas visuomenei šiandien kainuoja labai brangiai, bet jei visuomenė muziejus išlaiko (moka už pastatus, darbuotojų atlyginimus, leidžia rengti brangiai kainuojančias parodas), muziejai negali neatsižvelgti į visuomenės poreikius. Priešingu atveju, jie visuomenei ekonomiškai neatsiperka.

Galima ginčytis dėl tokio pragmatiško, ekonomine logika grindžiamo požiūrio į muziejų, kuris bene dažniausiai nuskamba iš britų muziejininkų ar jų konsultantų lūpų, tačiau sunku būtų paneigti ir jo racionaliąją pusę. Suprantama, kad muziejaus „atsiperkamumas“ negali būti suvedamas į pajamų ir išlaidų balansą. Muziejai sukuria ir taip vadinamą simbolinę pridėtinę vertę, šviesdami ir ugdydami visuomenę, teikdami jai laisvalaikio ir kultūros paslaugas, tuo pačiu atlikdami tam tikrų neigiamų visuomenės reiškinių prevenciją. Visa tai sunku pamatuoti, bet tai yra svarus muziejų indėlis į socialinį visuomenės vystymąsi, tačiau tam, kad muziejai galėtų daryti didesnę įtaką visuomenės raidos procesams, jie turi pasiūlyti tokius produktus ir paslaugas, kurių šiandien tai visuomenei reikia.

Anot D. Flemingo, XIX amžiaus muziejai buvo kuriami kaip vertybių saugyklos, šiandien jiems keliami kiti reikalavimai. Šiuolaikinėje visuomenėje sąlygas diktuoja vartotojas, kiti rinkos dalyviai, kurie yra muziejaus konkurentai, todėl aktualiausia išlieka muziejų atvirumo, jų demokratiškumo problema. Muziejai nebeturi kito pasirinkimo kaip tik įsiklausyti į vartotoją, o juo šiandien yra jau ne tik fiziškai į muziejų ateinantis, bet ir virtualus lankytojas, poreikius. Ir kuo greičiau tai bus suprasta, tuo didesnę naudą turės ir muziejai, ir visuomenė.

Kalbėdamas apie pokyčius muziejų vadyboje, D. Flemingas pabrėžė, kad muziejų vystymui labai svarbus ir valstybės požiūris. Ilustruodamas tai Liverpulio muziejaus pavyzdžiu, jis sakė, kad kai 9-ajame dešimtmetyje miestui tapo per brangu išlaikyti muziejų, svarstyta galimybė parduoti pastatus ir vertingą kolekciją, tačiau centrinė šalies valdžia tuomet nusprendė muziejų, turintį pasaulinio lygio rinkinius, išsaugoti, suteikiant jam nacionalinį statusą (tai vienintelis ne Londone esantis nacionalinis muziejus Didžiojoje Britanijoje). Tokiu žingsniu siekta formuoti Liverpulio, kaip kultūrinio požiūriu patrauklios vietos, įvaizdį, tikintis, kad smunkant pramonei, kuria anksčiau garsėjo miestas, jam ekonomiškai atsigauti padės turizmas – bus plečiama infrastruktūra, kursis naujos darbo vietos aptarnavimo sektoriuje, nepanaikinus muziejaus, jos liks išsaugotos ir čia.

Muziejui iš municipalinio tapus nacionaliniu, teko kardinaliai keisti veiklos strategiją, gerokai išplėsti savo funkcijas bei paslaugų spektrą. Viena vertus, daugiau jų teikti lankytojui, kita vertus – specialistams. Pasak D. Flemingo, nelengva buvo ir valdymo reforma – pokyčiams labiausiai priešinosi aukščiausiojo lygmens

BMM dalyviai LDK Valdovų rūmuose.

muziejaus vadybininkai. Siekiant efektyvesnės veiklos ir kūrybiško požiūrio, naujoji vadovo patarėjų komanda buvo suformuota ne hierarchiniu, bet demokratinio principu, remiantis muziejaus darbuotojų kompetencija, o ne jų užimamomis pareigomis. Šis komitetas kartu su direktoriumi sprendė visus einamuosius klausimus, o strateginius sprendimus patikėta priimti muziejaus tarybai, sudarytai iš išorės ekspertų (iš muziejaus į ją įeina tik direktorius).

Šiuo metu Liverpulio nacionalinis muziejus turi 8 filialus, kuriuose dirba beveik 700 darbuotojų. Lankytojų skaičius išaugo iki daugiau nei 2,5 milijonų per metus. Muziejus atviras 7 dienas per savaitę arba 361 dieną per metus. Muziejaus metų biudžetas, gaunamas iš valstybės – 18,4 milijonai svarų. Nemažą lėšų dalį muziejus uždirba pats, teikdamas eksponatų skolinimo, kavinių, parduotuvių nuomos, konferencijų ir renginių organizavimo bei kitas paslaugas.

Skirtingai nei Tukumo, Liverpulio muziejaus pavyzdys liudija apie kitokį socialinį muziejaus vaidmenį – kultūros objekto sukuriama ekonominę efektą, nešantį naudą miestui (ir šaliai), tačiau abiem atvejais svarbu, kaip muziejus, nepriklausomai nuo jo dydžio ar kolekcijos vertės, prisitaiko prie kintančių aplinkos ir vietos sąlygų, atsiliepia į visuomenės pokyčius.

Savaitę trukusių pratybų metu muzeologijos mokyklos dalyviai turėjo galimybę susipažinti su Kėdainių krašto muziejaus filialais bei pateikti konkrečius pasiūlymus dėl jų darbo tobulinimo, lankėsi privačiame Janinos Monkutės-Marks muziejuje, kur vyko vienos dienos užsiėmimai, apžiūrėjo netoli Kėdainių esančioje Paberžės bažnyčioje saugomą Tėvo Stanislovo unikalią bažnytinių reikmenų ir tekstilės kolekciją. Ekskursijos į Vilnių metu aplankyta neseniai duris atvėrusi Nacionalinė dailės galerija ir Valdovų rūmai bei už Europos Sąjungos lėšas rekonstruotas Lietuvos etnokosmologijos muziejus Molėtų rajone. Mokyklos uždarymas, pirmą kartą Baltijos muzeologijos mokyklų istorijoje pasibaigęs spontaniškais estų, latvių ir lietuvių liaudies šokiais bei dainomis, vyko Trakų istorijos muziejuje.

Kitą Baltijos muzeologijos mokyklą, kurios tema „Nematerialusis paveldas ir muziejai“, numatoma organizuoti Latvijoje, Latgalių kultūros istorijos muziejuje, Rezeknėje. Ją ves Amsterdamo Rainvardo (Reinhardt) akademijos Tarptautinės muziejininkystės magistratūros programos direktorė Paula Asunkao dos Santos (Paula Assunção dos Santos) ir Buenomauso (Bournemouth, Didžioji Britanija) universiteto lektorė Ivetė Stelens (Yvette Staelens). ■

Anitos Jirgenonės ir Rimanto Žirgolio nuotr.

BMM dalyviai Lietuvos etnokosmologijos muziejuje. Iš kairės: Rimvydas Laužikas (LT), Lina Paukštienė (LT), BMS-2009 lektorė, Tukums muziejaus direktorė Agrita Ozola (LV), Latvijos valstybinės muziejų tarnybos vadovas Janis Garjans (LV).